

a

Szinház

1903

A SZÍNHÁZ

ADJÁKÉSZLETI HETILAP.

Megjelenik minden vasárnap.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:

Egész évre 12 k. — Félévre 6 k. — Negyedévre 3 k.

Egyes szám ára 20 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, VIII., Baross-utca 59. szám.

HIRDETÉSEK

felvétele ugyanott és az összes hirdetési irodákban.

Nyílt levél Jászai Mari úrnőhöz.

Nagyságos Asszony! E lapok hasábjain egy interview formájában Nagyságod a többek között ezt a kijelentést tette: „Nincs színészünk, nincsenek színésznőink, sőt anyag sincs, amelyből képezni lehet valamit.“ Ezt — megvallom — nem értem. Inkább érteném, de hinni, nem hinném, — ezt: Nincs művésznőnk, nincsenek művésznőink. — De leginkább érteném és talán el is hinném, ha Nagyságod azt a kijelentést tette volna, amit *Lessing* tett egykoron a német művész-világ elképedésére, mondván: „Színészeink vannak, de színészetünk nincs.“

Megvagyok győződve, hogy Nagyságod ilyes valamit akart mondani. Ilyen kijelentésnek személyi vonatkozásai nincsenek, erről lehet beszélni higgadtan, tárgyilagosan. Becses engedelmevel erről bátorodom beszélni. Tehát koncedáljuk, hogy színészeink vannak, de színészetünk nincs. Miért? A feleletnek nagy feneket kell keríteni és bőbeszédűség nélkül lehetetlen a kérdést elintézni.

Kezdjük azon az alapigazságon, hogy a színészet létföltétele a közönség pártfogása. A közönséget egy modern tudomány, a szociologia, a társadalom fogalmával fedi és ennek keretébe sorozza.

Amint a természettudomány a fizikai világ jelenségeit, úgy a társadalomtudomány (sociologia) a társadalom, a közönség érzés és gondolatvilágának jelenségeit szabályozza. S miért teszi ezt? Nem az egyén, hanem a sokaság, a tömeg érdekében, mely a társadalmat alkotja a maga képére, az egyéniség kultuszát kizárja, a szellem, a születés, a vagyon kiváltságosait perhorreskálja, természetes és kifejezett célja lévén az emberiség nivellálása?

Hová vezet ez? A falanszterhez, amikor Michel Angelo széklábat csinál, Luther fűtő lesz. S itt értém fejtegetésem tulajdonképeni kiinduló pontjához. A demokratikus, illetőleg szociális forrongások gőzétől a *művészet* fulladozik. Az a művészet, mely igazán az ideál szent szolgálatában áll oltára előtt az örökszépnek, ma profanizálva van; hitvalló papjai nincsenek, csak álprófétái, kik alkura lépnek művészi hitvallásukkal és egyúttal hiveikkel. Amely vallásnak térítői nem lelkük mélyéig rajongók, ott a hivek lelke mélyén sem az igaz hit sarjadzik.

A vallás gyakorlatában a pásztor és a nyáj legendája könnyen paródiává sülyedhet. A művészet gyakorlatában manapság már kész a paródia. A művészet professzionistáit a tömegizlés vezeti; ez hivatottságuk és értékük krite-

riuma. A profanum vulgus elismerése a főcél. Ez ad tapsot, kenyeret bőven. Leszállni a tömeghez, hódolni ízlésének, jobban mondva: ízléstelenségének, a testet szolgálni, nem a lelket: ez a modern művészi program.

Természetes, hogy itt előáll a művészet embereinek a felelőssége. A közönség, a bűnbak szerepére kárhordtatott jámbor közönség nem felelős semmiért. *Sarcey* ugyan *souverainnek* mondta a közönséget, ezért nem felelős semmiért. Ravasz hízelgés; itt nincs helye a politikai terminológiának. A közönség nem felelős azért, mert — gyermek Hanem igenis álljatok elő ti „művészberek“, kik annak tartjátok magatokat, álljatok elő tépett ecsettel, csorba vésővel, kóczos nyirettyűvel és kifestett arcczal, igazoljátok magatokat, hogy *nincs* talentumotok, ezzel kibújhattok a felelőség alól, de ha kérkedtek talentumotokkal, tudjátok meg, hogy ez felelőségre kötelez.

Tűrés és szenvedés a tehetség sorsa. Tengernyi könny, melynek utolsó csöppjeit nagy későre szárítja fel a dicsőség napja. A tehetség nem alkuszik, *csak ha erkölcs nélkül való*. A talentumot obulusokra váltani nem lehet.

A közönség hibáztatása erkölcstelenség. Felületes kritikuskok, irodalmi és művészeti vállalkozók, kiadók és színházigazgatók szokása ez.

A művészetek fejlődését bevonják ezek valószínűleg üzleti szempontból a politikai fejlődés szférájába. Okoskodásuk a következő: a modern társadalmat, mely a demokrácia jegyében született, különféle, értelmiségileg nivellált rétegek alkotják. S e rétegek nem egyenlően képesek a kulturára, legtöbbjének passzív művészeti tehetsége hiányzik, műélvezetre, műbirálatra teljesen képtelen. Ezek a rétegek alkotják ma az ugynevezett nagyközönséget, ebből él a művészet és irodalom.

Csakhogy: ha a művészeteket és a politikát egy kalap alá vonják, akkor az igazi művészbereknek igazibb és nemesebb életszükségük az, hogy *egy* táborba gyűljenek (nálunk csak egy sátoraljba) és a legtúlzóbb reakzionárusokká váljanak. Arisztokrácia, jöjjön vissza a te országod! Ez a politikai reakció a művészeteket egy új reneszánszszal ajándékozná meg, amire valóban nagy szükség lenne. Tehát ami a politikában reakció, az a művészetnek újjászületést jelent, mert úgy erkölcsileg, mint anyagilag független lehetne, aminő volt a francia forradalom előtt az arisztokrácia, erkölcsileg és anyagilag független, aminő ma a demokrácia nem lehet a mai gazdasági élethalál-harcban.

A demokrácia tehát, mint politikai és társadalmi alakulás, az emberiség nivellálását az „egy akol és egy pásztor“ evangéliumi elvhez képest, elősegítheti, de kulturális tartalma és értéke nagyon kétséges s így a művészet és irodalom fejlesztésére inkább sorvasztólag, sőt demoralizálólag hat. A demokratikus társadalmakban kifejlődött úgynevezett szellemi arisztokrácia: a lateinerek számba nem vehetők épen arisztokrata természetüknél és épen nem: arisztokrata vagyontalanságuknál fogva. Ez utóbbi tulajdonságuk és számbeli csekélységük a művészeti erkölcsök elfajulását meg nem akadályozhatja. A szellemi arisztokrácia a demokráciának nagy hátrányára van, mert a *szabadságot* ugyan nagyra becsüli, de a *testvérséget és egyenlőséget*, szóval a programszerű teljes szolidaritást megtagadja a korlátolt, ostoba tömeggel, a profanum vulguszszal, a mely pedig mindig volt, van és lesz.

A szellemi arisztokrácia tehát egy nagy paradox a mai demokrata társadalomban. Ennek javára nem szolgál, de nem szolgálhat a művészetek javára sem.

Fentebb elmondottam, hogy mi miatt. De még a miatt is, hogy nemcsak vagyonban szertelenül különbözik a születési arisztokráciától, hanem — *születésben is*. Ez nem elfogultság, ez nem ósdi előítélet. Sőt ez az állítás fiziologicze bebizonyítható. A születési arisztokrácia vagyoni gazdagságánál fogva a testi és szellemi gyönyörúségek minden fajtáját élvezheti és élvezi. Ez az életmód néhány nemzedéken keresztül az idegrendszert elpuhulttá teszi. Ez

az elpuhultság, amíg az eltompultság állapotához nem jut, az idegek rendkívüli érzékenységét és fogékonyságát eredményezi. Ilyen elváltozott idegrendszerrel a szellemi élet szükségletei rendkívüli módon jelentkeznek. Az észbeli tehetség skolasztikus művelése nélkül is a szellem eszthetikai magasságig finomodik, mely aztán a lehető legkényesebb ízlésben nyilvánul. Az igazi szépet felismerni, méltányolni ilyen ember képes.

Ez az a „belle esprit,” melyet *Taine* művészettörténeti értekezéseiben különösen a francia arisztokrácia szellemi életének fiziológiai tüneteként jelent ki.

Érdekes, hogy *Schiller* a „Schöngeist” theóriájában ugyanezt a fiziológiai processust, melyet *Taine* az arisztokrácia szellemi életéből derivál, a művészi tehetségre vonatkoztatja, az idegrendszer abnormis elváltozását a pathológia körébe vonja s arra a következtetésre jut, hogy ha az ember finomult állat, akkor a művész finomult ember. (*Schiller* értekezése. orvosi tanfolyamának bevégezése után, az ember állati és szellemi életéről.) Mindez azt bizonyítja, hogy a születési arisztokrácia és a született művészek vérszerinti rokonságban vannak, egymásra vannak utalva, egymásnak úgyszólván életfeltételét képezik.

De térjünk vissza a demokráciára. Azt állítják sokan, hogy a modern irodalom és művészet teljesen a demokrácia jegyében mozog és fejlődik. A demokrata irodalomnak és művészetnek a demokrata sokaság lelki szükségleteihez kell alkalmazkodnia s ehhez képest mulattatónak, izgatónak, léhának kell lennie, hogy a napi munkában kifáradt idegeket felfrissítse. Aki ilyeneket mond, vajjon melyiket becsüli le jobban: a demokrata társadalmat-e, vagy a demokrata irodalmat és művészetet?

Etikai alapon állva minden intézmény azért van a világon, hogy javuljon az emberiség általa. Egy intézménynek sem szabad elaljasodni azért, mert egy korszak embereinek — akár arisztokraták, akár demokraták — eltetszik aljasodni ízlésben, erkölcsben egyaránt.

Nézzük most már a színpadot. A színpad, mint intézmény, van olyan fontos erkölcsi tényező, mint akár az iskola, akár a templom.

Ahol ez a tudat nincs meg a közönség lelkében, ott a színpad embereinek kell oda beoltani.

Ahol ezt nem teszik, ott lehetnek színészek, de színészet — nincs.

Ha most Nagyságodnak türelmetlenül azt méltóztatik kérdezni, hogy nálunk miképen áll a dolog, hát én azt felelem, hogy magyar színészek vannak, (még pedig szép számmal) de magyar színészet nem volt, hanem — lesz. Ezen aztán megvigasztalódhatunk, ki is békülhetünk.

Maradván egyébiránt Nagyságodnak hódoló tisztelője

Molnár László.

BOLDOG ÖRVÉNY.

Valaki (szeme lélekfontó)
Kérdett valamit s így feleltem:

— Ez a panteon akkor épült,
Mikor örvényben élt a lelkem,
Amikor még deszka-királynők
Koronázták meg minden álmom ...
Ne féljen, édes, nem lesz többé
Ilyen bolond vér-áradásom.
Nem kerüli lelkem az örvényt
Ma sem, ha a vágy odavonja,
Minden csatázó léleknek van
Egy masztiks-szagu panteonja,
De az enyém nehéz, vasajtós,
Vashomlokára odavésve:
Meg nem nyílik, mert becsapódott
Valamikor, anno Irénke ...

Valaki (szeme könyet ontó)
Sóhajtvá, búsan ennyit mondott:

— Maguk hozzánk akkor kerünek,
Ha már nem vadak, nem boldokok ...
Amíg örvénybe tudnak szállni,
Hlába intünk mi utánuk,
Deszka-királynők koronáját
Ragyogja be a legszebb álmuk.
Amikor már reánk kerül sor,
Pogány, lázongó vérünk lomha,
Mindenikünknek megtelt immár
A maga kised panteonja ...
... Mért rabolnak ott meg bennünket?
Mért szomjasok ott annyi vérré? ...
Óh boldog örvény! ... Maga ott járt
Valamikor ... Boldog Irénke ...

ADY ENDRE.

Ghettó.

— A Királyszínház ujdonsága. — Dráma 3 felvonásban. —

Irta: *Heijermans Herman*. Fordította: *Hevesi Sándor*.

TESZTORY JULIA.

törődik öreg, tehetetlen vak apjával sem. Így kerül szembe a fiú az apjával. Mind a kettő vétkes: az apa csalt és ez elfordítja tőle fia szeretét, a fiú meg nem tud megbocsátani, pedig hát a vétkes mégis csak az apja akinek egyetlen mentsége: „Hát nem éretted tettem? Ugyan kié lesz halálom után mindenem?”

A fiú ridegen elakarja hagyni apját és szerelmével új, szebb világban akar élni. Az apa ezt megakadályozza, hazugságával megöli a leányt. A leánynak nincs akaraterije, egész lénye feloldódik odaadó szerelmében, tűr, szenved és szeret . . . mindennek fölött szeret. És amikor meghallja, hogy szerelmese elhagyta

Ghettó! . . . Sötét emlékek, sötét gondolatok fűződnek e szóhoz és a dráma meg is felel a címnek: sötét eszmék, sötét tettek viaskodnak benne a tiszta eszmével, a tisztult gondolkozással. Heyermans az emberi jellem fekélyét: a kapzsiságot, az erkölcstelen gondolkodást és legfőként a pénz uralmát ostorozza a zsidók belső életében; az ő hibáikat, bűneiket, vétkeiket korholja, kárhoztatja.

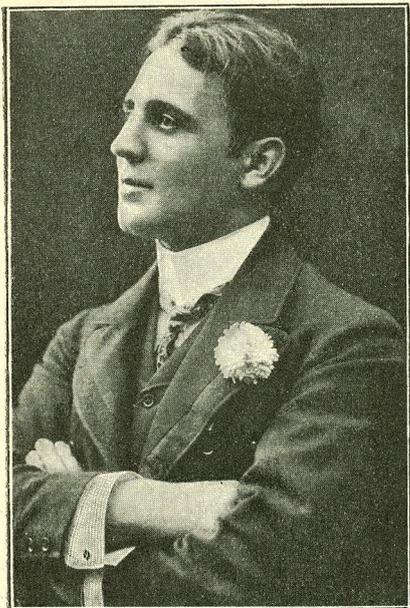
A zsidó fiú megszereti a csinos keresztény cselédet és hogy nőül vehesse, el akarja hagyni a nagy vagyont, el a szülői házat; nem

VÁGÓ BÉLA.

a gazdag leányáért, nem akar tovább élni . . . és elsodorja a szürke, szennyes hullám.

A fiú öröngve vádolja apját: „Te kergetted a vízbe, te!“ Hiába figyelemztetik: „Gondolj a fiúi kötelességre. Ami megtörtént, az megtörtént.“ Szenvedélyesen kiált fel: „O, nekem más kötelességeim vannak, nagy kötelességek; kötelességek, melyeket az az Isten bízott rám, akit sem ti, sem a keresztények, nem ismertek. — Kötelességek, nagy kötelességek.“ És elindul nagy misszióját teljesíteni: megjavítani, reformálni a társadalmat, jobbra tenni az emberiséget.

THURY ELEMÉR.

Élremítő, néma csöndben távozik, nem kíséri egyetlen hang sem, csak a vak, őszhajú aggastyán tört hangja, a keserűség, az önvád, a fájdalom, mérhetetlen kín jajszavával sikoltja: „Fiam! fiam!“ — És ezzel végződik a dráma.

Uj, verista köntösbe öltözött romantizmusz árad el a művön, de a poézis pompázó fénye, csillogó ragyogása nélkül. Szürke, homályos levegőben élnek alakjai, szinte nem is ismerik a minden küzdelmek mellett is napsugaras életet. Mind szomorú, beteges gondolkodású s már a harmadik felvonásban kábultan, fáradtan járnak-kelnek a színpadon.

Nagyon érdekes és Heijermansra nézve igen jellemző, hogy míg a modern drámaírók, ha társadalmi problémákat vetnek föl, igen ritkán fejezik ki azt a reményt, hogy megjavul az emberiség — (gondoljunk csak vissza, Pey-Ordeix drámájára, a *Jezsuitára*; milyen lemondással de egyszersmind milyen elkeseredéssel látja be az író, hogy nincs kibontakozás) — addig Heijermans hőse nemes idealizmusában bátran neki indul nagy erkölcsjavító munkának.

Éles szemmel, mély analizissel hatol a zseniális író a lélek legmélyére, hogy elhozza onnan néha a jót, a szépet, gyakran a rosszat, a rútat, — de mindig az igazat. E valóban becses, igazán nagy értékű mű előadásával dicséretes munkát végzett a Királysínház.

Heijermans sötét tonusú darabjában mutatkozott be a Királysínház drámai személynete. Erős művészi szervezetét ismertünk meg benne, amely sohasem érdemelne meg azt, hogy elhanyagolják a könnyű muzsa kedvéért. Sőt ez a drámai együttes különleges prózaművek előadására határozottan hivatott. Az egyes tagok magukkal hozták a készséget ahhoz, hogy

BÁNÓ IRÉN

a Nemzeti- és a Vig-
moly, modern műfajok
gyeinek. A legőszintébben
Lászlónak, de ugyan-
juk, mert hiszen egy-
társulatot tart: egy éne-
ez a két társulat vetekedik
ambíció tekintetében.
még alig ismerték s e
gyon sokat beszélnek egy
vész-emberről, akinek be-
esemény.

LUBRINCZ JULIA.

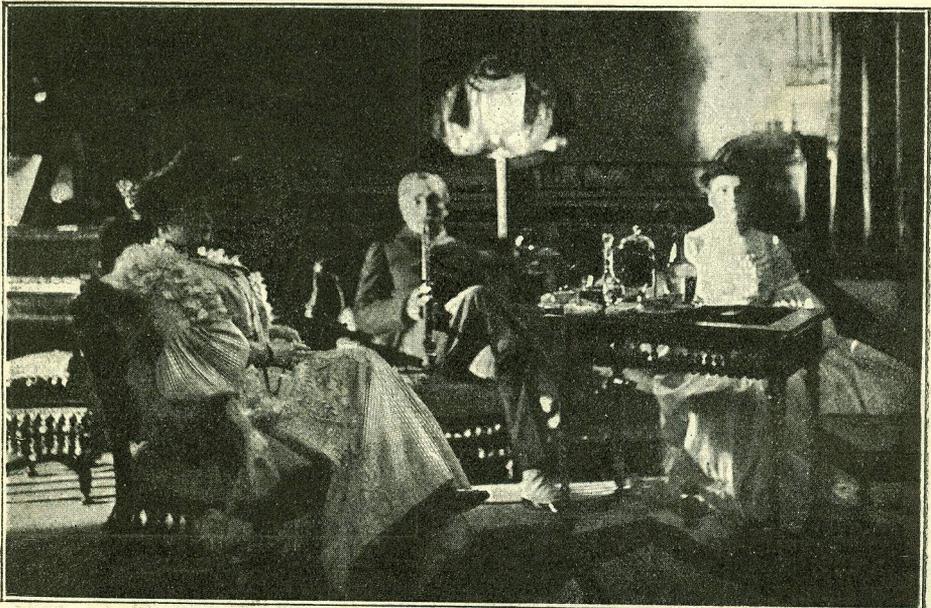
ennek a nagystilű fiatal művésznek, aki az öntudatos talentum csillogó kvali-
tásaival lefegyverezte a kritikát, a közönséget. Nem ismerünk jeles fiatalaink
közül egyet sem, aki a rátermettséggel ekkora bizonyosságával, a sokoldalúságnak
ilyen fényes kifejezéseivel, a hangbőség és árnyalatok ekkora skáláival, a
leheletszerű megfigyeléseknek, a sohasem túlzó reálitásnak s a közvetlen művészi
hatásnak ilyen biztosságával és a jellemzőképesség ily tömeges megnyilvánu-
lásával bírna. Intelligens, tartalmas egyéniség, aki mint jellemzőszínész csupán
Ujházy mestert tekintheti rangelsőbbnek önmaga felett.

Vágó Béla alakítását, érdemtelen fokozás nélkül: mesterinek lehet mondani.
Zahel, a világtalan zsidó ott állott a nézők előtt, mint életbeli jelenség. A
lámpasor eltűnt, az illúzió meghátrált a valóság látszatának káprázata előtt.
A hallgató elfelejtette a színpadot s egy szobában képzelte magát Vágó
Zaheljével. Beszédének változatai — akár midőn a fájdalom pianói váltották
fel a harag erejét, akár amint a kétségbeesés, a gyűlölet nyert szint az
ajakáról — mind kifejezői voltak a nagy igazságnak, amelyet hirdetni, szolgálni
olyan kevés művész tud. A Vágó Béla óriási sikere elismerést érdemlő annál

színházból száműzött ko-
hivatott tolmácsolói le-
kell gratulálni Beöthy
akkor pazarlással vádol-
szerre két különálló szín-
kest s egy drámait; és
egymással kiválóság és

Néhány nap előtt
sorok megjelenésekor na-
fiatal, tetőtől-talpig mű-
mutatkozása művészeti

Vágó Béla a neve

AZ ARANYHID. (A Vígszínház ujdonsága.)

is inkább, mert az Isten kegyelméből való művész, alig öt éve lépett a színpadra. A magyar színészet, amely oly kevés Shakespeare színészt számlál, Vágóban a nagy britt költő hivatott kommentálóját tisztelheti.

Thury Elemér kitünő színész. Rafaelje lelkiismeretes ábrázolás, csupán kellemes és érczes hangjának nincsen az a szcenikus beosztása, amely a tökéletes játék elengedhetetlen feltétele. — Lubrincz Julia Esztert, Zahel nővérét játszotta. Sok kiváló színésznő tudása szenvedne csorbát, ennek az ingadozó-jellemű, ellenszenves szerepnek ábrázolásában, amely a legnehezebb színészi feladatok közé tartozik. Lubrincz Julia megoldotta ezt a feladatot, sőt szerepének minden fázisát oly anynyira gondnal dolgozta ki, úgy, hogy érdekessé tette ezt az alakot. A másik női főszerep Tesztory Juliska kezében volt. Fiatal, érdekes leány. Sokszor eltalálja az igaz természetes hangot, de fiatalsága talán megakadályozza tehetségének érvényesülését. Egyes jeleneteiben nagyszerű volt, míg a darab más részleteiben eltűnt társszereplői előtérbe nyomulása mögött. Egyénisége és felfogása feltétlenül figyelemreméltó; első fellépése mégis jelentős sikerrel járt.

Gyöngyi Izsó rendkívüli hatással játszott egy árendás zsidót, ritka természetességgel, egészséges humorral.

A Királysínház igazgatósága nagy gondnal és természetűen állította ki a dráma diszleteit és kellékeit. Minden jelentéktelennek látszó bútordarabra ügyeltek, nehogy kirívó legyen a keretből. A zsidóház belseje, a bolt és az inneplőszoba, úgyszintén a harmadik felvonás diszlete is stilszerű, hatásos és szép volt. A dráma mély és maradandó hatást gyakorolt a közönségre.

Sizi dalok.

— HÓPELYHEK. —

(Énekszöveg. Minden jog fentartva.)

*A kandalló tüze kihült,
Laktársam a magány.
Szemembe kínok könnye gyült,
Hej, anyi éjszakán.
A mult; meghalt és a jelen
Haldokló, elhaló.
S most is, mint egykor rég, telen,
Pelyhekben hull a hó.*

*Forrón szerettem egy leányt;
Hazudta, hogy szeret.
Kínzott, gyötört és meg se szánt,
Lelkem be szenvedett.
És egy napon a szívtelen
— Hiába könny, a szó —
Éltűnt! S most is, mint rég, telen,
Pelyhekben hull a hó.*

*És elfödi milljó pehely
A kis czipők nyomát.
Hol vagy? — Kérdem. Ki sem felel,
S üzöm álmod tovább.
Üzöm míg nyugiom megielem;
Sirban pihenni jó,
Ha majd akkor, mint rég, telen
Pelyhekben hull a hó.*

Melagkol.

A titkos drámaíró.

Nagyhajú, szomorú ember. Sápadt, izgatott. Fényes, térden felüli gérokját szemérmesen takarja el széles gallérú lódenkabátjával, amely alatt vaskos fóliánst rejteget. Órák hosszán át idegesen járkál fel s alá a színház előtt. Végre megsimítja lázpiros abrázatát és elszánt lépésekkel törekszik a bejáró felé. A borotvált arcú színésznépséggé láttára meghökken, a primadonna zizegő ruhája zavarba hozza. Egy pillanatra megáll, aztán belép az ajtón. A színházi portás délelőtt úgy szokott öftözködni, mint az államtitkárok. Czivil ruhában látva őt, senki sem hinné, hogy ugyanez a hájas, vörös képű férfiú őrzi esténként Botond buzogányával kezében a főkaput. — Az imponáló úr nappal a főházmaster tisztét tölti be.

A portás: (Elállja az ifjú útját.) Kit keres?

A titk. drámaíró: (Remegve suttogja.) Darabot hoztam kérem alássan...

A portás: (Sajnálattal végigméri.) Jöjjön be! (Az örszobába vezeti a meghatott fiút.)

A titk. drámaíró: (Mélyen meghajlik) Nagyságos uram! Permete P. Samu másodéves bölcsész vagyok. Darabot írtam a színház számára.

A portás: Hm, hm! Hát hol az az izé?...

A titk. drámaíró: (Hevesen dobogó szívvel átadja darabját.) Méltóztassék igazgató úr...

A portás: (Nézegeti.) „Konstantin a biborban“ tragédia hat felvonásban. — Biborban? Micsoda biborban?

A titk. drámaíró: (Kalapját simogatja.) Konstantin porfirogeneta... a nyugot római császár...

A portás: Jó-jó. Majd meglássuk. Szokott ön dohányozni?

A titk. drámaíró: (Meglépetten azon elmélkedik, hogy mi köze van a drámaírásnak a dohány-jövedékhez.) Nem... nem vagyok dohányos.

A portás: Barátocskám, ez baj. Minden jó családból való drámaíró legalább is británikát tartozik szívni, különösen mikor beadja a darabját. — Hát csak hagyja itt a művet. Azonnal kiadom a bírálóbizottságnak. (Beintí a színházi tüzoltót.) Vigye ki ezt a darabot a bizottságnak. (Ezalatt a portás szerint a tüzoltó, a szinlaphordó és a főkuliszatoló értendő.) Majd jöjjön el hat hónap múlva.

A titk. drámaíró: Igen is... Nagyon kérem, tessék jól elolvasni... Olyan szép...

A portás: Ho-hó, semmi szerénytelenség fiatalember. Isten önnel! Kegyesen elbocsátja. Máskor pedig ne felejtse el a britanikákat. mert a szivarnak csak többszáma van. Ezt jó lesz megtanulni.

A titk. drámaíró: (Mélyen meghajlik.) Alászolgája. (Elbaktat s nagyon resteli, hogy nem foghatott kezét az igazgató úrral.)...

Évek mulnak. A darabról semmi hír. Permete kéri a darabját s nem tudja visszakapni. Egy szép napon nyolcz éves fiúcska jön az örszobába.

A kis fiú: Alászolgája! Kedves papám a Permete Samu segédtanár úr kérdi, mi van a biborruhas Konstantinnal?

A portás: (Új ember. Azóta a negyedik. Nagyot néz.) Mindjárt kikeresem a színházi tagok névsorát. (Keresgél.) Kis fiam, mondd meg a tanár úrnak, hogy Biboros Konstantin nevű tagja nincs a színháznak.

A kis fiú: Jó napot! (Elmegy.)

F.

Ruzsinszky Ilona.

RUZSINSZKY ILONA.

váló népdalköltő is felajánlotta szerzeményeit „a magyar dalénekesnők királyné”-jának a következő versikével:

Arany a haja,
Ezüst a hangja;
Primadonnák közt
Első a rangja.

Ki a művésznő?
Tudja mindenki:
A bűvös-bájos
Édes Ruzsinszky . . .

Szinte csodálatos, hogy Mäder igazgató eddig nem vette észre e nagy hírű művésznőt. De ami késik, nem múlik s hihetőleg az Operaház igekezni fog, hogy minél előbb a maga számára biztosítsa Ruzsinszky Ilona művészetét.

Sz.

Vidéki színházak.

Zilahy Gyula színigazgató a múlt évben fényes sikerrel mutatta be Lohengrin-t. Ő volt az első igazgató, ki Wágner nagy alkotását bemutatta vidéken. Legutóbb Zichy Géza gróf operája *Roland mester* került színre. Az előadáson jelen volt a szerző is. A főszereplők: Zilahyné S. Vilma, Bejczy György, Bejczyzné, Békéssy Gyula, Németh János, Fóti Frida, fényes előadást produkáltak s nagy volt a siker. A társulat gyors egymásutánban hozza színre az ujdonságokat. Aradon nagy az érdeklődés a jól vezetett színházi idényen. Legközelebb színre kerül Falk-Stojánovics

pompás operettje *A kis kofa*, melynek címszerepét Zilahyné fogja játszani.

Mezei Béla, a győri színház igazgatója egymásután mutatja be — a fővárosi színházak legfrissebb ujdonságait. A *Tavaszi, Heidelbergi diákélet, Sötétség* már a múlt hetekben kerültek színre nagy siker mellett. Majd pedig *A vándorlegény* vonzott telt házakat. Legközelebb az *Aranyvirágot* fogják játszani. A társulat kiválóbb erői, Várady Margit, Kállay Jolán, Kürthy Margit, Dulich M., Polgár Károly, Margittay Gyula, Nagy Imre, Beczkóy, Erneyi, Balászy. A társulat a há-

rom havi sikerdús működés után Nyitrára megy és február 4-ikén nyitja meg az ottani szezon.

A kecskeméti színházban Kövessy Albert jeles társulata működik a közönség változó érdeklődése mellett. Elégge sikerült bérlet mellett csupán a félhelyáras előadásokra telik meg a színház, daczára annak, hogy a műsort gondosan állítja össze Kövessy. A fővárosi színházak ujdonságai közül eddig színre kerültek *A sötétség, Két szék közt a pad alatt, Casanova* stb. Előkészületben van *Tavaszi, Menyecskeké, A kis kofa* stb. Kövessy mindent elkövet a közönség igényének kielégítésére. Drámai és vigjátéki előadásai jóval felülemelkednek a szokott vidéki mértéken, épp úgy, mint az operettek.

A cigányverseny e héten Nagyvárad közönségét vonzotta a színházba. Ruzsinszky Ilona gyönyörűen előadott Dankó dalival valósággal remekelt. Hétfőn monstre hangverseny keretében díjkiosztás volt.

Temesvárott nagyszerű operaelőadásban volt része a színházlátogató közönségnek. Anday Blanka, Kállay Lujza, Mihályi és Környei kitűnően játszottak és énekeltek.

Szegeden osztatlan tetszés közt játszik Janovics Jenő dr. kitűnően szervezett színházát. Az ügyes igazgató megszerezte az összes kiváló fővárosi ujdonságokat. Nagy-

ban készül a társulat *A kis kofára*, amelynek czímszerepét Székely Irén, a nagyhírű primadonna fogja játszani. A bemutató előadást Stojanovics Jenő, a zeneszerző, fogja vezényelni.

Kassán az operette személyzet bemutatta a *Tavaszi* kitűnő előadásban. A közönség egész este zajosan ünnepelte kedvenczét Aradi Arankát, ki a szobaleány szerepében végtelenül kedves és sikkes volt. Kivüle még nagyon tetszett Dióssy Nusika szép tánca, Cseöreghe éneke és Palásthy vidám játéka. Komjáthy igazgató legközelebb hozza színre a nagy sikerű *kis kofá-t*.

K. Hegyesi Mari, a Nemzetiszínház tagja Galgócson vendégszerepelt három estén a Báródy Károly társulatánál nagy sikerrel.

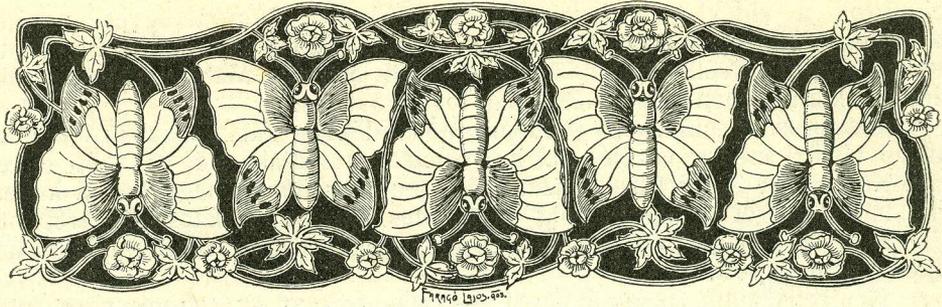
Beszterczebányán bucsuzóul három bemutató is volt a héten. A *póstásfiú és hugá*-ban Harkányi Gizella, Bogyó és Rajz tetszettek. A *Sötétség*, igen jó előadásban került bemutatásra. A társulat Munkácsra megy.

Ugyancsak a Sötétséget mutatta be Miskolczon Német József társulata. A darab sikerében nagy része volt: Markovics Margit, Koltay Ilona, Füredy Béla és Kovács Lajosnak. Miskolczon januárban kerül színre, a Falk-Stojánovics operette *A kis kofa*, amely a Magyarszínház maradandó sikerű vonzó műsordarabja.

LYSISTRATA. Paul Lincke operetteje. I. felvonás.

Óriási sikerrel adták Berlinben az Apollo-Theaterben, Carola Ceciliával a czímszerepben. E kép a berlini premier alkalmával készült. Lysistratát *Makranczos hölgyek* címen a napokban mutatja be a Király-színház, mely a pompás operettet pazar kiállításban hozza színre.

A színházi hét.

R. MAROTHY MARGIT.

mutatkozott be és legyőzte szerep-elődjének kísértő nimbuszát. A Királysínház különben is büszkén tüntethet azzal, hogy kifogástalan „hang“-ok tekintetében kiemelkedik a hangtalanul működő énekes színházak közül. Most pedig Szamosi Elza és Vécsei Géza terjedelmes skáláihoz sorakozik Bánó Irén hangja; ilyen három talentummal könnyűség lesz díadalra vinni az ezután előadásra kerülő jobb dalműveket.

A Népszínházban *A vándorlegény* operetteben próbálkozott meg a könnyebb muzsikával Poppini Olivia, akit eddigelé néhány hangversenyből ismertünk. A kellemes arcú és megjelenésű énekesnő nem aratott nagyobb sikert, mert hangja már túlérett ahhoz, hogy további iskolázottság által hajlékonyabbá váljék, viszont a lámpaláz meggátolta játékbeli tudásának kifejtésében. De semmiestre sem annyira kifogásolható, mint azt néhány kritikus tette, akik szent felháborodásukban minden jót megtagadtak Poppini Oliviatól. Néhány évi gyakorlat — valamelyik elsőrangú vidéki színpadon — csak előnyére válhat.

POPPINI OLIVIA.

Sajnálattal mellőzött művésznönket: R. Maróthy Margitot a Magyarszínházban és egy délutáni előadáson láttuk viszont, oly hosszú hallgatás után.

Mérei Adolf a vidéki színházak műsorának jó régi *Toldi*-ját ügyes versekbe foglalta s a darabot a Magyarszínházifjúsági előadásképpen mutatta be. *Toldi* Piroskáját nagy közvetlenséggel, hatást keltően játszotta Maróthy Margit, akit a színháznak érdekében állana méltóbban foglalkoztatni.

Az országos színművészeti akadémia növendékei a Várszínházban vizsgálati előadásul Ujházi mester vezetésével a Proletárokat adták elő és szép sikert arattak. Különösen Zöldi Elza tetszett, aki Irén szerepében nagy hatást keltett. Szávay Imy a tüzről pattant, talpig becsületes Borcsa szakácsné szerepében igen kedves volt, nagy jövő vár reá. Ügyes játékaért több ízben nyílt színen is zajos tapsot kapott.

A Nemzetiszínház bemutatójával — amennyiben az lapunk zárta után történt — közelebbi számunkban foglalkozunk, ép úgy mint *Bonapartéval*, amelynek első előadását a Népszínház igazgatósága elhalasztotta.

A Vígszínház nyugdíjintézete most tartja alakuló közgyűlését. Dicséretes ez a mozgalom, amely egy magánszínház kebeléből indult ki. Óhajtható volna, a többi magánszínházak beléletére is, ha hasonló nyugdíjintézetet létesítenének, amelyek a mai rossz nyugdíjviszonyok között föltétlenül szükségesek és helyénvalók.

B.

Paulay Erzsike.

Paulay Edének, a felejthetetlen, a legideálisabb színházigazgatónak a leánya. Az édes anyja: P. Adorján Berta, a Nemzetiszínház kiváló tagja —

nincs hát mit csodálni rajta, hogy igaz művészcímre folyik az ereiben. Atyjának a művészet iránti tiszta szeretete, nemes ambíciója, a szebb felé való törekvése egyesült benne anyjának finom színpadi allurjeivel, diszkrét modorával lágyságával.

Paulay Erzsike egyike azoknak a csekély számu művészcímeknek akik a tudás és rátermettség jogán illeszkedhetnek a Nemzetiszínház tiszteletreméltó gárdájába. Rejtett kvalitásainak értékesebbjeit ismertük meg a legutóbbi vizsgálati előadás alkalmával, amikor egy kevésbé komoly számba vehető környezetből ékesen domborodott ki az ő Juliájának relifje. A kis Romeok, Capulettik, Monteguik messze maradtak mögötte, eviczkéltek a mindennapiság szürkeségében. Paulay Erzsike Juliája jelentékeny alakítás volt, mozaikja az igazi tehetség sokoldalúságának. Szépsége, alakja biztosítják számára a hatásos megjelenést. Hangjának szokatlanul érdekes skálájából bőkezűen válogathat színeket az érzelmek kifejezésére. Diszkrét, tartózkodó — szóval öntudatos. Szívesen iktatjuk Paulay Erzsikét a jövő magyar színészet nagyjai közé. —k.

A színházorvos.

Ez a világ legtisztéletbelibb állása. Állandó fizetése: a legállandóbb tisztelet. A direktor nem fizet, mert nem akar, a tagok pedig azért nem, — mert ők úgyis kellőképen szeretik a doktort.

Rendesen nőtlen ember, de ha nő, — biztosan nem él jól a feleségével.

Ezzel szemben vannak jogai és kötelességei. Joga: a premiérek előtt drukkolni, vajjon bukik-e a darab, premiére után pedig tippelni, hogy ugyan hányszor adják a darabot. Azonban a direktor, titkár, rendező előtt nyilatkozni nem szabad, csupán az ügyelővel folytathat élénkebb eszmecserét. Kötelessége már több van. Ő ugyanis az igazgatóság egészségügyi közege és mint ilyen, felügyel a tagok egészségére. Ha valaki beteget jelent és a próbán nem jelenik meg, az igazgatóság a betegjelölthöz meneszti az orvost, vajjon tényleg beteg-e az illető. De hívhatja a szegény beteg is és ekkor bizonyítványt adhat a tagnak, amiért díjat ugyan nem kap, de legalább az igazgató nem küldi ki ellenőrzésre. Néha tényleg beteg egy tag, de ekkor más orvos kezeli.

Minden előadáson ott kell lennie a színházorvosnak, de az még nincs megállapítva, hogy miért. Igaz ugyan, hogy nincs is mindig ott. Valahányszor szükség volna rá, rendesen nem található. Ilyenkor a direktor haragszik, de az nem baj. Előbb felmond a doktornak, azután újra megtartja a rangos állásban.

Igazán kedves dolog ám az ilyen színházorvosi nagyhatalmi állás. Annyi diszkrét dolgot senki sem tud, mint a doktor, hiszen ő az igazi titkár.

Nem régen elküldötte a direktor orvosát egy makacs, de mesés szőkefejű segéd-színésznohöz, mert nem jelent meg a próbán.

Sötét előszobában egy anyaszerű nő fogadta, aki, mikor tudomásul vette, hogy a színház orvosa a jövevény, majdnem haptákba vágta magát és egy üvegajtó felé mutatott, a honnan édes, de felejtethetlen szagú parfümillat áramlott elő.

A mesés szőkefej ágyban feküdt, bájosan üdvözölte a doktort. A gyenge lámpafénynél kissé sápadtnak, kimerültnek látszott.

— Nos, mi baj van, kis drágám?

— Elbuktam és most nagyon fáj a derekam.

— Hallja, kedves szőszkém, ebben a hónapban ez már a negyedik eset. Figyelmeztetem, hogy ha ez ismétlődik, akkor nem mentem fel többet.

A kis édes zavartan lesütötte szemeit és megígérte, hogy — jó lesz.

Egyébként ez a betegség igen gyakori, tudományos néven: Jus prima noctis-nak jelölik. A ragályos betegséget a Pecunia nevű bacillus terjeszti. Színházorvosi állásom felment attól, hogy bővebben foglalkozzam ezzel a krónikus betegséggel.

DR. SIPOS DEZSŐ.

Flirt ruhák.

A *Madame Flirt*, kosztümjeit nagy érdeklődéssel csináltam. Tudom, hogy ha a darabról nem is, de annál többet beszélhettek *Madame Flirt* ruháiról . . . Utánozni is akarják majd, hiszen a nők szemében a ruha szépsége egyértelmű az ő szépségünkkel, diadalukkal, — a ruha majdnem minden . . .

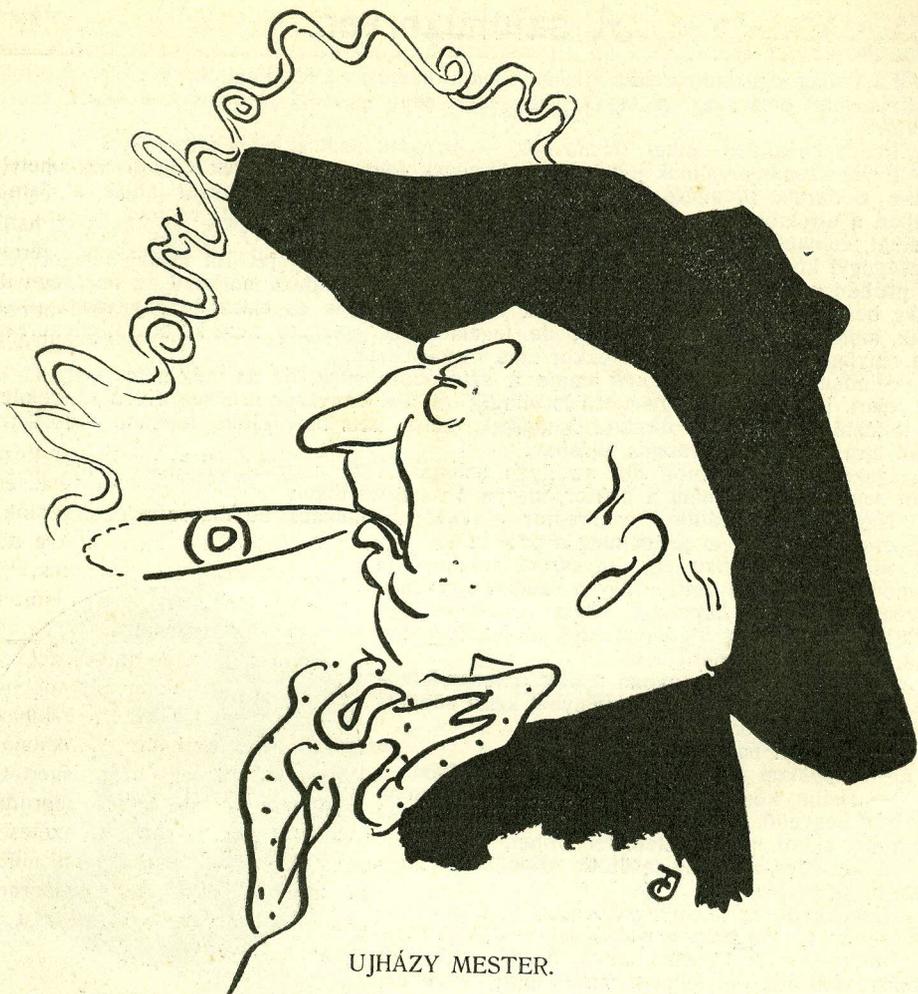
Az első felvonásban világosszürke libertyposztóruhát viselt, a szoknyán szélesen himézett bársonybordürrrel, sárga duchesse alapon. A derekat a tuniquekel széles guipure csipkeöv köti össze, úgy, hogy a ruha akár princesse formában, akár hosszú casaque kabátformában készültnek látszik. A czilinderkalap belül fehér, kívül fekete; egyetlen díszé egy nagy toll. A ruhához való egy különös

kompozíció hermelinből, csipkéből és a divatos vakondprémből. Formáját leírni nehéz volna, ezt látni kell; a boá maga: színházi szenzáció . . .

A második felvonásban egy igen elegáns fraise selyem alsóruhát borító hosszú ércucspikeköpenyt viselt a művésznő; szerény kivágás, magas medici öv, széles guipure gallér mousseline fodorral; az ujjak nyitott tölcser formájában belül mousseline fodrokkal . . .

Ilyenformán voltam társszerzője Gavault és Beer uraknak. De azt az egyet büszkén monhatom, hogy míg az ő darabjuk lordított, az enyém — eredeti.

Berkovitsné.

UJHÁZY MESTER.

Szerkesztői üzenetek.

Vidéki tudósítóinkat kérjük, hogy megbízásainknak sürgősen eleget tenni sziveskedjenek, ellenkező esetben pótlásukról leszünk kénytelenek gondoskodni.

K. S. Szegzárd. Hosszú és kezdetleges munka; nem közölhetjük.

Selyp. Mindenesetre nagyon örvendetes az olyan érdeklődés, mint a milyennel Ön hozzánk fordult. Lehetőleg igyekezzünk is az újdonságok tartalmát közölni, de amint látja hetenkint oly nagy anyaghalmoz gyűl össze, hogy kár volna az érdekesség rovására bővebb meséket közölni. De amennyiben hely és alkalom van rá, szívesen teszünk eleget kívánságának.

D. J. Budapest. Köszönjük, sorra kerül. *Menelaus.* Néhányat az ex-lex daczára besoroztunk. Gondosabb kidolgozással Ön nagyon jó rajzokat készíthetne.

P. K. Kecskemét. Fáradozásait köszönjük. A kiadóhivatal kívánsága szerint jár el.

Fr. E. Lugos. Alkalomadtán felhasználjuk. *V. M. Ungvár.* A vers nagyon szép. Közölni fogjuk.

B. Budapest. A karácsonyi számra szánt kéziratokat csak e hónap 18-ig fogadhatjuk el. Az ezentúl érkezők részére nem adhatunk helyet.

LAPUNKRÓL.

FEDÁK SÁRI.
(Jeney Jenő rajza.)

Karácsonytól kezdve a tréfás írásokon kívül képekben is megemlékezünk egyes színházak intimitásairól, amennyiben azok érdekeltők. A *Színház* vonzó tartalmának különlegességei: a vidám művészkarikatúrák; mindmeganynyi kiváló torzképrajzolók munkái. Ezt a zsánert továbbra is művelni akarjuk, még pedig bővített kiadásban.

Külföldi színházi leveleink, amelyek a világvárosok színházainak bemutatóiról számolnak be, általános tetszéssel találkoztak. Nagy súlyt helyezünk a levelekre ezentúl is. Újévtől kezdve abban a kellemes helyzetben leszünk, hogy a német, francia és angol színházak újdonságain kívül az orosz, spanyol, olasz és amerikai színházi életről is levelezőink közvetlen benyomásai alapján emlékezhetünk meg.

Tért adunk továbbá a szépirodalomnak is, amennyiben az ilyen közlemények a színművészettel szervi kapcsolatban állanak. Birjuk több kiváló művész ígérését, hogy lapunk tartalmát visszaemlékezéseikkel, elbeszéléseikkel fogják tarkítani. Alkalomadtán érdekes naplótöredékeket fogunk közölni.

Az a szíves fogadtatás, amelyben a közönség A *Színház*-at részesítette, köszönetre kötelezi a művészeti hetilap kiadóvállalatát. Az olvasók szeretete és a szokottnál melegebben megnyilatkozott érdeklődés buzdítólag hat reánk A *Színház* programjának megvalósításában és fejlesztésében.

Érdekes és különleges közleményei révén A *Színház* ma már a legolvasottabb újságok egyike. Vezető cikkei komolyak, tárgyilagosak és a napi művészeti kérdésekhez szólók. A vezető-cikkek ép úgy, mint a színházi ismereteket terjesztő cikkek, tréfás — elmés apróságok — mind elsőrangú írók tollai alól kerülnek ki. A *Színház* elsősorban a hazai színművészet szolgálatában áll és híven számol be a fővárosi, valamint a vidéki színházak eseményeiről. Bemutatók alkalmával művészi kivitelű képekben ismertetjük a főszereplőket és kitűnő reprodukciók által mutatjuk be a nevezetesebb színpadi újdonságokat, a saját műtermünk és a Békei Ödön elsőrangú fényképfelvételei nyomán készült önmetszetek segítségével.

SALGÓ ERNŐ dr. MAKSZIÁNYI DEZSŐ dr.
(Kritikusok. Márkus Géza rajzai.)

Karácsonyi számunkban kezdjük meg rendkívül érdekes és feltűnésteltő regényünk közlését, amelynek címe:

IKARUSOK.

Szerzője a fővárosi színművészet közismert, kiváló talentumu női tagja, aki a *Pierette* álnév mögé rejtőzve írta meg *A Színház* számára a regényt, amely *szenzációs*nak ígérkezik. Az *Ikarusok* a dicsőség napja felé szállóknak, a művészet útján elbukóknak fordulatokban gazdag történetét tárgyalja egy színésznő regényének vonzó keretében. S ami a műnek pikantériát kölcsönöz: a regény alakjai ismert művészek, írók, kritikusok, a kikről a szellemes író itt-ott *szenzációs leleplezésekkel* szolgál. Túlzás nélkül mondhatjuk tehát, hogy az *Ikarusok* regény közlése eseményt jelent.

Karácsonyi számunktól kezdve, érdekes újtást honosítunk meg előfizetőink számára.

Aki A Színháznak előfizetője, vagy azt egyes számonként vásárolja

hетенként egy belépőjegyet kaphat ingyen, a hat fővárosi színház bármelyikébe.

Ugyanis *A Színház* egyes számaiban, a közlemények sorai közé rejtve a következő jelzés lesz található: „E szám tulajdonosa nyertes“. Aki olyan szerencsés és azt a példányt kapja kézhez, amelyikben az említett jelzés fellelhető, a példányszám bemutatása után *A Színház* kiadóhivatalában, egy héten belől, átveheti a színházi belépőjegyet. *A Színház* hetenként közölni fogja a jelentkező szerencsés nyerő nevét.

Ez újításunkban pusztán az a szándék vezetett, hogy olvasóinknak megkönnyítsük a színházak látogatását; miután pedig anyerés eshetősége igen nagy, az olvasóktól függ, hogy egyikezetünk eredményes legyen.

A Színház karácsonyi száma rendkívül fényes és pazar kiállítású lesz. A vaskos füzet tartalma változatosnak, érdekesnek ígérkezik: az értékes közleményektől duzzadó karácsonyi számot pompás kivitelű képek fogják díszíteni.

Miután *A Színház karácsonyi száma* korlátolt számban készül, kérjük az olvasókat, hogy annak beszerzéséről idejekorán gondoskodni sziveskedjenek. *Előjegyzéseket és megrendeléseket elfogad A Színház kiadóhivatala.*

A karácsonyi szám ára: 20 fillér.

A Színház díszes kiállítása mellett a legolcsóbb képes művészeti hetilap.

Előfizetési ára: egy évre 12 korona, félévre 6 korona; egyes szám ára 20 fillér.

A SZÍNHÁZ

szerkesztősége és kiadóhivatala.
Budapest, VIII. Baross-utca 59. sz.

Szerkeszti: Falk Richárd.

Lapkiadó-tulajdonos: Lenkei Lajos.

! HÉT SZÁM INGYEN !

Tisztelettel értesítjük „A SZÍNHÁZ“ előfizetőit, hogy mindazok, akik lapunkra már most 1904. januártól kezdődőleg legalább is fél-évre fizetnek elő, „A SZÍNHÁZ“ összes ez idei számait, beleszámitva rendkívül díszes karácsonyi számunkat is, ingyen kapják meg.

Wiegand és Társa

fényképészeti cikkek raktára

Budapest, VIII., Aggteleky-utca 17.

Ajánlják az összes fényképészeti cikkekét a legmérsékeltebb áron.

TELEFON